

بررسی عوامل موثر بر شکاف بین نسلی دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهرستان نجف آباد

عاطفه یوسفی، رضا فراشبندی، زهرا شریفی

دانشجوی دکتری برنامه ریزی درسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران

دانشجوی دکتری فلسفه تعلیم و تربیت، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران

Email: r.farashbandi@khuisf.ac.ir

دانشجوی دکتری برنامه ریزی درسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم تحقیقات، تهران، ایران

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی عوامل موثر بر شکاف بین نسلی دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهرستان نجف آباد بود. جامعه آماری پژوهش حاضر کلیه دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهرستان نجف آباد بودند که تعداد کل آنها ۵۷۱۵ نفر بود که به صورت نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای تعداد ۳۶۰ نفر انتخاب شدند. نوع این تحقیق از لحاظ هدف، کاربردی و از نظر نحوه جمع آوری داده ها، پیمایشی است. ابزار جمع آوری اطلاعات در این تحقیق پرسشنامه عوامل موثر بر شکاف بین نسلی یوسفی، فراشبندی و شریفی (۱۳۹۶) می باشد. پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۹ به دست آمد. در تجزیه و تحلیل داده ها از روش تحلیل رگرسیون استفاده شد. یافته ها نشان داد که هر یک از عوامل سبک زندگی، وسایل ارتباط جمعی، گرایش به اعتقادات دینی، معاشرت با گروه همسالان و نظام آموزشی به ترتیب بهترین پیش بینی کننده متغیر وابسته یعنی شکاف بین نسلی دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهرستان نجف آباد محسوب می شوند.

واژگان کلیدی: سبک زندگی، وسایل ارتباط جمعی، گرایش به اعتقادات دینی، معاشرت با گروه همسالان، نظام آموزشی، شکاف بین نسلی.

مقدمه

جامعه ی جدید همواره در حال تغییر است و تغییرات پرشتاب از ویژگی های این جامعه است. این تغییرات لزوم دگرگونی در سیاست گذاری های فرهنگی و به هنگام سازی آنها را خاطر نشان می کند. چرا که زمینه ی اجتماعی و فرهنگی در دوران جدید با سرعت بالایی تغییر می کند؛ از این رو لازم است تا سیاست گذاری های فرهنگی و اجتماعی نیز نسبت به این تغییرات، انطباق پذیری لازم را داشته باشند (شالچی، ۱۳۹۳). بیش از نیم قرن است که جامع هی ایران دست به گریبان تغییرات اجتماعی- اقتصادی و فراز و نشیب هایی در فرآیندهای دموگرافیک است. تجربه وقایعی نظیر انقلاب و جنگ، گسترش ارتباطات و اطلاعات و تغییراتی همچون مدرنیته و جهانی شدن، ساختارهای سنتی جامعه را به سرعت دستخوش تغییر قرار داده است. بدیهی است جامعه ای که در مرحله ی گذار قرار می گیرد، استعداد و آمادگی بیشتری برای تولید تفاو تهای نسلی دارد (ساروخانی و صداقتی فرد، ۱۳۸۸). در حال حاضر، در جامعه ی ایران نسلی که تجربه ی جنگ و انقلاب دارد،

در کنار نسلی زندگی می‌کند که این وقایع را تجربه نکرده است و این امر ممکن است در ارزش‌ها، نگرش‌ها و الگوهای رفتاری و سبک‌های زندگی نسل جوان با نسل‌های قدیمی تغییراتی ایجاد کند. علاوه بر این وقایع، گسترش سطح سواد عمومی به خصوص در زنان و افزایش تحصیلات دانشگاهی، شهرنشینی، گسترش ارتباطات، دسترسی به اطلاعات گسترده از طریق رشد رسانه‌ها و افزایش مشارکت اقتصادی و اجتماعی زنان از جمله فرآیندهای اساسی تغییرات اجتماعی است که جامعه ایران به خود دیده است (آزاد ارمکی، ۱۳۸۶).

خانواده یکی از نهادهای مهم جامعه بشری و اولین نهاد اجتماعی به شمار می‌رود. تاثیر خانواده بر رشد، تعادل و شکوفایی افراد جامعه به حدی است که کسی نمی‌تواند آن را انکار کند. خانواده محلی است که ارزش‌های فرزندان در آن شکل می‌گیرد. امروزه خانواده به عنوان امن‌ترین حریم حیات انسانی کارکرد خود را از دست داده‌اند. دیوارهای این حریم به روی همه باز شده است. عصری که به نام عصر ارتباطات نام گرفت، تاثیر خود را بر این چهار دیواری گذاشت و آن را از اختیاری بودن محض بیرون آورد. امواج رادیو و تلویزیون و در سال‌های اخیر، ماهواره، تلویزیون کابلی، اینترنت، به خانواده‌های گرم و صمیمی سرازیر شد و آنها را با انواع مختلف سلیقه‌ها، فرهنگ‌ها و هنجارها در قالب برنامه‌های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی آشنا کرد (صالحی امیری و رستمی زوارکی، ۱۳۸۹).

این مقاله به بررسی عوامل موثر بر شکاف بین نسلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهرستان نجف آباد می‌پردازد. درک این که چه عواملی موجب بروز شکاف نسلی بین والدین و فرزندان می‌شود بسیار ضروری است تا بتوان در کاهش این گونه عوامل کوشید. بنابراین، پرسش اصلی مقاله این است که از دیدگاه دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهرستان نجف آباد چه عواملی باعث شکاف نسلی می‌شود؟

مفهوم گسست نسلیها

فاصله نسلی، معمولاً به تفاوت ارزش‌ها و هنجارهای خانواده و فرزندان اطلاق می‌شود؛ به بیان دیگر، فاصله نسلی، به اختلافات مهم بین دو نسل در تجارب، ارزش‌ها و هنجارها و به طور کلی به اختلاف و جدایی فرهنگی قابل توجه بین دو نسل گفته می‌شود. فرهنگ آکسفورد، اختلاف در فاصله نسلی را اینگونه تعریف می‌کند نگرش یا نبودن تفاهم و درک متقابل بین جوانان و افراد. شکاف نسلی مفهومی است که اختلاف فاحش روانی، اجتماعی، و فرهنگی و تفاوت معنادار در بینش و آگاهی، باورها، تصورات، انتظارات، جهت‌گیری‌های ارزشی، و الگوهای رفتاری میان دو یا چند نسل را هم‌زمان در یک جامعه بررسی می‌کند. موضوع شکاف نسلی از دیرباز از سوی علمای اجتماعی به ویژه روان‌شناسان، روان‌شناسان اجتماعی، مردم‌شناسان فرهنگی، علمای سیاسی، و جامعه‌شناسان بحث و بررسی شده است (احمدی و احیایی، ۱۳۹۲). گسست نسلی دور شدن تدریجی دو یا سه نسل پیاپی از یکدیگر از نظر جغرافیایی، عاطفی، فکری و ارزشی، وضعیت جدیدی را ایجاد می‌کند که اصطلاحاً گسست نسلی نامیده می‌شود. در این وضعیت، غالباً نوجوانان می‌کوشند تا آخرین پیوندهای وابستگی خود را از والدین نسل بالغ بگسلند و اغلب در این راه به گردن‌کشی و طغیان‌گری می‌پردازند (اسپاگ به نقل از علویان، ۱۳۸۸).

ریشه‌های تاریخی گسست نسلیها

گسست نسلیها به معنای گسست پارادایم معرفتی و ارزشی بین گروه‌های اجتماعی و نسلیهاست و زمانی روی میدهد که این پارادایم‌ها از هم گسسته شود و این امری نیست که دفعتاً و تنها در حال حاضر رخ داده باشد (طیسی، ۱۳۸۸).

بحث شکاف نسلیها بحثی دیرپاست. بطوری که افلاطون در " پنج رساله " می گوید: حقیقت این است که بین ما و پدران ما اختلاف زیادی است (ساروخانی و صداقتی فرد، ۱۳۸۸). اگر اجازه دهیم که اعمال بی سابقه نسل های جوانتر ما ادامه یابد، تمدن ما محکوم به نابودی است. این جمله بر روی یک لوح باستانی در شهر «اور» از مراکز تمدن سومری که زادگاه ابراهیم نبی (ص) بوده، نقش بسته است. شاید بتوان موضوع محاکمه سقراط را نخستین اقدام در این زمینه دانست. اعلامیه چسبانده شده روی دیوار که بر علیه سقراط است، نشانگر گسست نسلیها می باشد " سقراط متهم به خیانت است. نخست به دلیل اینکه خدایان شهر را نمی پرستد و خود خدایان تازه ای آورده است. دوم به دلیل اینکه جوانان را فاسد می کند. مجازات این دو گناه مرگ است ". در یونان باستان " سوفوکلس " پسر شاعرش را به داگاه کشید که چرا اوقات خود را صرف شاعری می کند و سرمایه خانوادگی خود را به هدر می دهد (سلیمان پور عمران، ۱۳۹۶). حضرت علی (ع) پیرامون علل سقوط جامعه انسانی می فرماید: خدا شما را رحمت کند! بدانید که همانا شما در روزگاری هستید که گوینده حق اندک، زبان از راستگویی عاجز و حق طلبان بی ارزش هستند. مردم گرفتار گناه و به سازشکاری هم هستند، جوانانشان بد اخلاق، پیروانشان گناهکار و عالمانشان دو رو و نزدیکانشان سودجو می باشند. نه خردسالانشان بزرگان را احترام می کنند و نه توانگرانشان دست مستمندان را می گیرند (نهج البلاغه، خطبه ۲۳۳). در این عبارت ها نوعی دور شدن نسل جدید از نسل قبل از خود مشاهده می شود و این یک واقعیت تاریخی است که به شکلهای های متفاوت در ادوار مختلف بروز و ظهور می کند.

مولفه های تشخیص پدیده گسست نسلیها

اگر بخواهیم پدیده فاصله میان نسل ها را از نگاه آسیب شناسانه مورد دقت قرار دهیم، می توان برخی از معیارهای زیر را بیان کرد: ۱. کاهش ارتباط کلامی؛ ۲. اختلال در فرایند همانندسازی؛ ۳. کاهش فصل مشترکهای عاطفی؛ ۴. عدم تعهد به فرهنگ خودی؛ ۵. نابردباری نسلیها؛ ۶. عدم حضور نسل جوان در مشارکت های اجتماعی.

امروزه ارتباط کلامی، یکی از راه های برقراری مناسبات انسانی است اگر به خاطر شرایطی خصوصاً فاصله های سنی و کاهش اشتراکات، این ارتباط رو به افول گذارد، آرام آرام به سمت جدایی حرکت می نمایند، یا اینکه اگر به خاطر شرایط گوناگون محیطی تعهدات نسل جوان نسبت به نسل قبل و نوع نگاه آنان کم شود و یا عدم به کارگیری نسل جوان پر انرژی و نگاه آرمانگرایانه در تصمیم سازی و تصمیم گیری ها سبب سرخوردگی و فاصله آنها می شود و در نهایت به سمت و سوی گسست حرکت خواهند کرد. بنابراین، این مؤلفه ها را می توان به عنوان نمونه هایی از معیارهای تشخیص فاصله میان دو نسل نام برد. مواردی مانند از خود بیگانگی، گسست عاطفی در زمینه سازی گسست فکری، اشتغال روز افزون والدین، بلوغ دشوار و نوجوانی پر رنج، فقر فرهنگی، نبود هویت اجتماعی، نفوذ فرهنگ بیگانه، ناتوانی از همدلی با نسل آینده و در نهایت، نبود الزام معنوی را می توان به عنوان عوامل فاصله میان نسل ها اشاره کرد. (علیخانی به نقل از علویان، ۱۳۸۸) علاوه بر این، بسیاری دیگر از موارد را می توان اشاره کرد که هر یک به تناسب زمان و مکان از عوامل تأثیرگذار فاصله میان نسل ها است؛ عدم ارتباط دقیق و شفاف بین فضای معنایی دو نسل، دگرگونی و تغییر در آرمان ها و اهداف، تغییرات در مجموعه های به هم پیوسته مفاهیمیک جامعه، گوناگون در ظواهر، آرایش مو و صورت، شیوه سخن گفتن و میزان انتظارات نسلیها از یکدیگر، از جمله این موارد را شامل می شود. هر یک از این عوامل می تواند در ابهام تعیین جایگاه

اجتماعی جوانان و منزلت اجتماعی‌روشن برای آنان زمینه‌های تولید خرده فرهنگ را فراهم آورد که شاید سرمنشأ لذت‌گرایی و بی تفاوتی شده و در نهایت، در ایجاد این فاصله مؤثر باشد (احمدی، به نقل از علویان، ۱۳۸۸).

شکاف ارزشی درون خانواده و بین نسل‌ها زمانی اتفاق می‌افتد که انتقال فرهنگی با مشکل روبه‌رو شود. از آن جا که انتقال فرهنگی بین انتقال کامل، یعنی بدون هیچ تفاوتی میان والدین و فرزندان، و انتقال کاملاً ناقص، یعنی بدون هیچ گونه تشابه بین این دو نسل، قرار دارد، اگر به هر یک از این دو شکل صورت گیرد، نوعی آسیب برای جوامع به شمار می‌آید، چرا که انتقال کامل اجازه نوآوری و تغییر و واکنش به موقعیت‌های جدید را به نسل جدید نمی‌دهد و در این صورت نسلی نو با مفهوم واقعی جامعه شناختی، که درای تفاوت‌ها و نگرش‌های خاص خود باشد، پدید نمی‌آید. انتقال کاملاً ناقص هم اجازه کنش هماهنگ بین نسل‌ها را نمی‌دهد (موسوی، ۱۳۹۱).

شکاف نسلی میان فرزندان از یک سو بعنوان نسل جوان و نماینده ارزش‌های جدید و سوی دیگر والدین بعنوان نسل بزرگسال و نماینده ارزش‌های قدیم مشهود است. بطوری که این تعارض و تنش بعنوان یک آسیب و عارضه آشکارا خود را در خانواده نمایان می‌کند. رسانه‌ها با عرضه اطلاعات تازه، تعارض ارزشی مخاطبان خود را بویژه میان جوانان افزایش می‌دهند. هنگامی که تعارض‌های ارزشی مربوط به مسائل مختلف از طریق رسانه‌های گروهی مطرح می‌شوند، مخاطبان نیز تمایل می‌یابند موقعیت ارزشی خود را معین و مشخص کنند. این فرایند ممکن است تا حدی منجر به رفتارهای متعارض شود. زیرا افراد با انتخاب‌های مختلف ناسازگار ارزشی روبرو هستند که زمینه را برای تغییر نظام ارزشی و هویت افراد فراهم می‌آورد. ارزیابی ارزش‌ها و انتخاب، فرد را به تفسیر تازه‌ای از عناصر هویت خود می‌رساند. عوامل اجتماعی متعددی بر دور شدن نسل‌ها از یکدیگر و بروز شکاف نسلی تاثیر گذار هستند. در این میان وسایل ارتباط جمعی نقش بارزی ایفا می‌کنند. وسایل ارتباط جمعی با موقعیت و پایگاهی که در جامعه دارند باید حتی الامکان با فعالیت‌های خود در حوزه‌های سیاسی، اجتماعی، آموزشی و تفریحی، انتظارات مردم را برآورده و به نیازهای آنان پاسخ دهند. عمده‌ترین نقشی که وسایل ارتباط جمعی بر عهده دارند، عبارتند از: فرهنگ‌سازی، آموزش، اطلاع‌رسانی و ایجاد مشارکت اجتماعی. از جمله پژوهش‌هایی که درباره نقش وسایل ارتباط جمعی صورت گرفته است، می‌توان به پژوهش دانیل لرنر تحت عنوان "گذر از جامعه سنتی: نوسازی خاورمیانه" اشاره کرد. هدف اصلی از این پژوهش آن بود که نشان دهد، استفاده از وسایل ارتباط جمعی تا چه اندازه می‌تواند نگرش و عقیده مردم را نسبت به توسعه سیاسی و اقتصادی و ملی این کشورها تغییر دهد از نظر لرنر، بر اساس الگوی نوگرایی، حرکت از مرحله سنتی به مرحله گذار و سپس به مرحله جامعه نوین، همواره با تغییر نظام‌های سنتی به نظام‌های نوین و نه بالعکس همراه بوده است. او تفاوت این دو نظام را در این می‌داند که ارتباط بین فردی سنتی، به تقویت نگرشها و آداب سنتی می‌انجامد؛ حال آنکه ارتباط جمعی، مهارتها، نگرشها و رفتارهای تازه را می‌آموزد. بنابر این رسانه‌های جمعی تقویت‌کنندگان تحرکند و این امر به این معناست که رسانه‌های جمعی، در برابر مخاطبان فزاینده خود، هم از ظرفیت برقراری ارتباط با "نوع تغییر" و هم از ظرفیت برقراری با امکان تغییر برخوردارند (دادگران، ۱۳۸۵).

به نظر بنگستون سه دیدگاه عمده درباره شکاف یا گسست نسلی مطرح است: الف) دیدگاهی که از وجود شکاف بزرگ حمایت می‌کند؛ ب) دیدگاهی که در نقطه مقابل شکاف بزرگ را توهم می‌داند و آن را ناشی از فریب افکار عمومی از سوی رسانه‌های عمومی می‌داند؛ و ج) دیدگاه سوم دیدگاهی بین دو دیدگاه پیشین است و اعتقاد به وجود گسست و تفاوت انتخابی میان نسل‌ها دارد. پیروان دیدگاه حمایت از وجود شکاف بزرگ بر آن اند که این شکاف میان جوانان و بزرگسالان بالنسبه گسترش یافته است. در این دیدگاه، فرهنگ جوانی از فرهنگ مسلط بزرگسالان، که بر مبنای قبول ارزش‌های رایج

است، جدا شده و با آن مخالف است. از این نظر فرهنگ جدیدی در این جوامع رایج شده که بر اساس آن جوانان از میان معاصران الگوهای نقشی خود را برمی‌گزینند. به طور کلی این دیدگاه ذهنی و فاقد داده‌های تجربی است. این دیدگاه نمی‌تواند توضیح دهد که چرا ارزش‌ها و هنجارهای جوانان از ارزش‌ها و هنجارهای بزرگسالان تمایز یافته است. استدلال اساسی آنان مبتنی بر ستیز رفتار جوانان در برابر بزرگسالان است و بر اساس این تفاوت حکم به ارزش‌های متفاوت می‌کند. نقطه مقابل این دیدگاه معتقد است که ارزش‌های جوانان (آن چنان که دیدگاه اول معتقد است) بی‌شباهت با ارزش‌های بزرگسالان نیست. اگر چه به نظر می‌رسد جوانان ارزش‌های ربطی به پذیرش «شکاف» اجتماعی دیگری در مقایسه با بزرگسالان دارند، اما این ارزش‌های متفاوت میان جوانان ندارد. به نظر می‌رسد این جدایی مربوط به کاربرد وضعیت مجوزهای هنجاری برای واقعیت ارزشی باشد. به عبارت دیگر، ستیز بین نسلی ناشی از وسایل به کار گرفته شده برای تحقق ارزش‌ها ی پذیرفته شده و مشابه با ارزش‌های بزرگسالان است نه پذیرش ارزش‌های متفاوت با آنان؛ اگر چه یافته‌های تجربی فراوانی در تأیید این دیدگاه وجود دارد، اما توماس این یافته‌ها را کاملاً قانع کننده نمی‌داند. سومین دیدگاه، یعنی گسست و تفاوت انتخابی، ستیز کم بین ارزش‌های نسل‌ها را و القایی بودن «توهم شکاف» می‌پذیرد؛ در عین حال مدافعان این دیدگاه با فرضیه شکاف نسلی موافق اند. مشکل این دیدگاه از نظر بنگستون این است که دقیقاً مشخص نمی‌کند این اختلافات چیست، چطور ایجاد می‌شود، و در آینده چه پیامدهایی دارد (معیدفر، ۱۳۸۳). از دیگر مولفه‌های تشخیص گسست نسلی به اختصار می‌توان این عوامل را برشمرد:

کاهش ارتباط کلامی: یکی از انواع ارتباط‌های موثر و رایج در مناسبات انسانی، ارتباط کلامی است. اما اگر این ارتباط کم شود بیانگر جدایی دو نسل از یکدیگر است و این مشکل زمانی برطرف می‌شود که یکی از طرفین ابتکار عمل به دست گیرد و نقطه آغازی را برای برقراری ارتباط پیدا کند و روند گفت و گو را با موفقیت تداوم بخشد.

اختلال در فرایند همانند سازی (الگو سازی): از ویژگی‌های ارتباط دو نسل الگو پذیری جوان از نسل بالغ است. یعنی پسران خود را با پدران تطبیق می‌دهند و دختران با مادران. اما در پدیده گسست نسلی این روند دچار وقفه می‌شود و نوعی اختلال در آن بوجود می‌آید و فرزندان برای همانند سازی فرد دیگری را جایگزین پدر یا مادر می‌کنند و این خود عامل تقویت کننده، گسست نسلی است.

کاهش فصلهای مشترک عاطفی: کاهش فصل مشترک عاطفی به طوری که دو نسل در لحظات تلخ و شیرین زندگی در کنار هم بوده و از هم نشینی با یکدیگر لذت ببرند.

عدم تعهد به فرهنگ خودی: از نشانه‌های جدایی دو نسل کاهش دلبستگی به فرهنگ و ارزش‌های فرد بالغ است، که این می‌تواند به دلیل بی‌اعتمادی جوانان یا عدم معرفت آنها از فرهنگ خودی باشد.

نبود تعریف مشترکی از هنر نزد دو نسل

نابرداری نسلیها: عدم تحمل یک نسل نسبت به نسل دیگر باعث جدایی می‌گردد.

عدم حضور نسل جوان در مشارکت‌های اجتماعی

دگردیسی در آرمان‌ها و اهداف

دگرگونی اصطلاحات روزمره

دگردیسی در ظواهر، پوشش، آرایش مو و صورت و نوع سخن گفتن

دگرگونی مفاهیم یک جامعه

شبکه های مجازی و تلفنهای همراه کمک کنند انفجار اطلاعات، پیشرفت علوم و فنون، پیچیده شدن نیازهای فردی و اجتماعی موجب شده است که دیگر روشهای سنتی آموزشی قادر به رفع نیازهای پیچیده امروزی نباشد (بارمحمدیان، ۱۳۹۴).

راهکارهای کاهش فاصله میان نسلها

اینکه چگونه می های میان نسل توان فاصله ها را کاهش داده و در حد تعادل نگه داشت، تاکنون راه حل های گوناگونی از جمله، گفتگوی بین نسل ها، اصلاح طلبی، مشارکت نسل جدید در تقنین و اجراء و غیره مطرح شده است. اگر زاویه دید خود را به گونه ای جامع به این موضوع بیفکنیم، مشاهده خواهیم نمود که در دو حوزه باید اقدامات لازم انجام شود: یکی، مربوط به حوزه معرفتی، یعنی حوزه دانش و معرفت است، که باید در این زمینه، تحقیقات و پژوهش های بنیادینی در حوزه سیاسی - اجتماعی بر اساس شرایط ایران اسلامی صورت گیرد تا نظرات متناسب با شرایط امروز ما استخراج شود. دیگری، در حوزه سیاست عملی است که باید راهکارهای اجرایی و دستورالعمل های لازم استخراج گردد. در صورت عملی شدن حوزه نخست، نتیجه های خوبی، مانند: روز آمدن شدن، کاربردی شدن و استفاده از ابزار نوین، اعم از صنعت، هنر و قالب های علمی و متدولوژیک در این حوزه (معرفتی) را در پی خواهد داشت حوزه دوم، نتایج مثبت در ارتقای دیدگاه جهانی ایران اسلامی، احقاق حق و ایجاد عدالت و تکریم کرامت انسانی را به دنبال داشته و به تبع آن، توجه به نگرش فرامذهبی و فراقومی، رفاه اقتصادی در سطوح مختلف جامعه، احقاق حقوق سیاسی و اجتماعی شهروندان و مشارکت فراگیر مردم در حکومت بیشتر می شود (علیخانی، ۱۳۸۲).

نخستین مسئولیت ما، شناخت جوان و روحیات و نیازهای اوست اگر از شرایط فکری، روحی و اجتماعی فردی که در صدد ایجاد ارتباط با آن هستیم، آگاهی لازم را نداشته باشیم چگونه می توانیم با آن ارتباط برقرار سازیم. بخصوص زمانی که بخواهیم با استفاده از این رابطه نوعی شناخت و تفکر تازه به وی ارائه کنیم و انتظار داریم که استدلال ما را در مورد درستی این تفکر بپذیرد. "فکر اساسی این است که اول درد این نسل را بشناسیم، درد عقلی و فکری، دردی که نشانه بیداری است یعنی آن چیزی را که احساس می کند و نسل گذشته احساس نمی کرد (محدث، ۱۳۸۷).

از پیشنهادهای جلوگیری از گسست نسلها به موارد زیر می توان اشاره کرد:

- تناسب شیوه های تبلیغی با نیازهای هر دوره.

- شناخت ویژگی های جوان.

- آموزش اندیشیدن و تفکر صحیح و جوانان به و پرهیز از القا افکار، عقاید و ارزشهای خود.

- تغییر در نظام تربیتی و روشهای آن.

- محبت و احترام نسبت به نسل جوان.

- تغییر در روش آموزش دین و مذهب.

- بکارگیری الگوهای جدید ضمن حفظ فردیت جوانان.

- جلب مشارکت نسل جدید در امور گوناگون جامعه.

- مخاطب شناسی و شناخت ویژگی های جوانان.

- توجه به روشهای صحیح تربیت اخلاقی و دینی.

- گفتگوی بین نسلها.

- تغییر در رویکردهای تعلیم و تربیت.
- توجه به مسایل هویتی و نیازهای زیستی و جنسی جوانان از طریق ازدواج.
- توجه به تفاوت اهداف و تمایلات جوانان با دیگر رده های سنی.
- توجه به مسئله اوقات فراغت جوانان.
- توجه به مشکلات عاطفی و روانی و اخلاقی نسل جدید.
- توجه به نقش خانواده در برقراری ارتباط با جوانان و درک درست نیازها و انتظارات فرزندان خود و پاسخگویی به نیازهای آنان.

- هدایت و جهت دهی به استعدادها و توانایی های جوانان و تلاش برای جهت دادن به توانایی و انرژی آنان.

- اصلاح بنیادی نظام آموزشی کشور از طریق اصلاح کتب درسی و معلمان و اساتید مجرب (سلیمانپور عمران، ۱۳۹۶).

کفاشی (۱۳۹۴) در پژوهشی به بررسی عوامل اجتماعی و فرهنگی موثر بر شکاف نسلی جوانان شهر تهران پرداخت. نتایج این پژوهش بر وجود یک الگوی رابطه آماری مستقیم و معکوس بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته حکایت دارد. به عبارت دیگر رابطه معنی داری بین شاخص های اجتماعی و فرهنگی شامل سبک زندگی، موقعیت محل سکونت، معاشرت با گروه همسالان، پایگاه اجتماعی والدین، دسترسی به وسایل ارتباط جمعی، نظام آموزشی با متغیر وابسته شکاف نسلی وجود دارد. هم چنین نتایج الگوسازی معادلات ساختاری حکایت از رابطه بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته است، که با توجه به شاخص های الگوسازی می-توان استدلال کرد مدل های ارائه شده از برازش خوبی برخوردار بوده و انطباق مطلوبی بین مدل به تصویر درآمده و یا مدل ساختاری شده با داده‌های تجربی دارند.

ربانی (۱۳۹۲) در پژوهشی به بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر شکاف نسلی ارزشی بین مادران و دختران با تأکید بر ارزش‌های دینی در شهر مشهد پرداخت. جامعه آماری پژوهش دختران جوان ۱۸ تا ۲۹ ساله و مادران شان در مناطق ۱۲ گانه شهر مشهد بوده است. نتایج این پژوهش نشان داد که بین دو نسل مادران و دختران شکاف نسلی ارزشی وجود دارد. از میان کلیه متغیرهای وارد شده به معادله رگرسیون به ترتیب متغیر های فردگرایی، گروه مرجع، خانواده معنادار گشته‌اند. تحلیل رگرسیون بررسی عوامل مؤثر بر اختلاف ارزشی بین مادران و دختران نشان داد که این عوامل توانستند ۰٫۳۰ درصد واریانس متغیر وابسته پژوهش را تبیین کنند.

روش پژوهش

روش تحقیق در پژوهش حاضر از نوع پیمایشی است. جامعه آماری پژوهش حاضر کلیه دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهرستان نجف آباد بودند که تعداد کل آنها ۵۷۱۵ نفر بود که به صورت نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای تعداد ۳۶۰ نفر انتخاب شدند. برای انتخاب نمونه، روشهای مختلفی وجود دارد، که در این تحقیق با توجه به وسعت و پراکندگی جامعه آماری از روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای استفاده شده است. برای این منظور ابتدا ۵ آموزشگاه پسرانه به صورت تصادفی انتخاب شد آنگاه از هر آموزشگاه منتخب یک کلاس و از هر کلاس تعداد مشخصی از دانش آموزان مورد نیاز به صورت تصادفی انتخاب شدند و پس از توضیحات کامل پرسشنامه جهت تکمیل در اختیار آن ها قرار گرفت.

پرسشنامه محقق ساخته عوامل موثر بر شکاف بین نسلی یوسفی، فراشبندی و شریفی (۱۳۹۶): جهت سنجش میزان تاثیر عوامل موثر بر شکاف بین نسلی از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد. این پرسشنامه دارای ۳۰ گویه بر مبنای

مقیاس های (کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد) می باشد که به ترتیب نمره ۱ تا ۴ به آن تعلق می گیرد. نمره کل پرسشنامه حداقل بین ۳۰ تا حداکثر ۱۵۰ می باشد. این پرسشنامه دارای ۵ بعد (سبک زندگی گوپه های ۱ تا ۶، وسایل ارتباط جمعی گوپه های ۷ تا ۱۲، نظام آموزشی گوپه های ۱۳ تا ۱۸، گرایش به اعتقادات دینی گوپه های ۱۹ تا ۲۴ و معاشرت با گروه همسالان گوپه های ۲۵ تا ۳۰) می باشد.

روایی محتوایی و صوری: اولین گام در تعیین روایی آزمون، بررسی روایی محتوایی است. روایی محتوایی به تحلیل منطقی محتوای یک آزمون بستگی داشته و تعیین آن بر اساس قضاوت ذهنی و فردی است. در این روش سوال های آزمون در اختیار متخصصان یا برخی از آزمودنی ها گذاشته می شود و از آنها می خواهند که مشخص کنند آیا سوالات آزمون صفت مورد نظر را اندازه گیری می کند یا خیر و این که آیا سوال ها کل محتوای آزمون را در بر می گیرد یا خیر. در صورتی که بین افراد مختلف در زمینه روایی آزمون توافق وجود داشته باشد، آن آزمون دارای روایی محتوایی است. برای تعیین روایی پرسشنامه از روایی محتوایی استفاده گردید. بدین صورت که پرسشنامه در اختیار چند تن از استادان رشته علوم انسانی قرار داده شد تا مشخص نمایند که گوپه‌ها صرفاً موضوع مورد بررسی را می‌سنجد. در روش روایی صوری به جای توجه به آزمون به ویژگی های ظاهری آزمون توجه می شود و هنگامی برقرار می شود که فردی آزمون را بررسی کند و نتیجه بگیرد که این آزمون صفت مورد نظر را اندازه گیری می کند. این فرد ممکن است یک آزمودنی یا یک متخصص باشد. اگر چه این نوع از روایی ضامن اندازه گیری دقیق نیست، ولی با انگیزش آزمودنی به پاسخگویی بر روایی نمرات حاصل از آزمون تاثیر دارد. پس از بررسی توسط اساتید متن اصلاحات لازم منظور و پرسشنامه به منظور بررسی پایایی آماده گردید. در این تحقیق با استفاده از آزمون پایایی سنج آلفای کرونباخ پایایی پرسشنامه را محاسبه نمودیم که نتایج آن برای کل پرسشنامه ۰/۸۹ بدست آمد.

یافته ها

سوال اصلی: عوامل موثر بر شکاف بین نسلی از دیدگاه دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهرستان نجف آباد کدامند؟

جدول ۱ خلاصه مدل تاثیر عوامل موثر بر شکاف بین نسلی دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهرستان

نجف آباد

خطای بر آورد	R^2 تنظیم شده	R^2	R
۲/۰۹	۰/۵۷۱	۰/۵۷۵	۰/۷۵۹

جدول ۲ نتایج تحلیل واریانس بررسی عوامل موثر بر شکاف بین نسلی دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهرستان نجف آباد

سطح معنی داری	F	میانگین مربعات	df	مجموع مربعات	مدل
۰/۰۰۰۱	۱۳۱/۴۳	۵۷۸/۸۴	۵	۱۷۳۶/۵۲	رگرسیون
		۴/۴	۳۵۵	۱۲۸۱/۶	باقیمانده
		-	۳۶۰	۳۰۱۸/۱۳	کل

نتایج رگرسیون چند متغیری بین عوامل موثر بر شکاف بین نسلی دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهرستان نجف آباد مندرج در جداول فوق نشان می دهد عوامل موثر بر شکاف بین نسلی دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهرستان نجف آباد $F=131/43$ در سطح $(P<0/0001)$ تاثیر معناداری دارند. با توجه به مقدار $R^2=0/575$ نیز می توان گفت که سبک زندگی، وسایل ارتباط جمعی، گرایش به اعتقادات دینی، معاشرت با گروه همسالان و نظام آموزشی ۵۷/۵ درصد از واریانس شکاف بین نسلی دانش آموزان را توضیح می دهند.

جدول ۳ ضرایب رگرسیون استاندارد شده و استاندارد نشده

سطح معنی داری	t	ضریب استاندارد شده Beta	ضریب استاندارد نشده		مدل
			خطای استاندارد	B	
۰/۰۰۰۱	۵/۱۵	-	۰/۶۸۴	۳/۵۲	مقدار ثابت
۰/۰۰۰۱	۱۰/۳۸	۰/۴۹۵	۰/۰۴۸	۰/۴۹۹	سبک زندگی
۰/۰۰۰۱	۷/۰۲	۰/۳۵۱	۰/۰۴	۰/۲۷۷	وسایل ارتباط جمعی
۰/۰۰۰۱	۰/۴۷۱	۰/۰۲۴	۰/۰۳۳	۰/۰۱۶	نظام آموزشی
۰/۰۰۰۱	۷/۵۱	۰/۳۱۲	۰/۰۵	۰/۲۲۷	گرایش به اعتقادات دینی
۰/۰۰۰۱	۰/۴۵۶	۰/۰۲۹	۰/۰۴۷	۰/۰۱۶	معاشرت با گروه همسالان

داده های جدول فوق نشان می دهد که هر یک از عوامل سبک زندگی، وسایل ارتباط جمعی، نظام آموزشی، گرایش به اعتقادات دینی و معاشرت با گروه همسالان بر شکاف بین نسلی دانش آموزان دارای اثر مثبت و معنی داری در سطح $(P<0/0001)$ می باشند. بنابراین با توجه به مقدار ضریب رگرسیون استاندارد شده (بتا) می توان گفت که هر یک از عوامل سبک زندگی، وسایل ارتباط جمعی، گرایش به اعتقادات دینی، معاشرت با گروه همسالان و نظام آموزشی به ترتیب بهترین

پیش بینی کننده متغیر وابسته (ملاک) یعنی شکاف بین نسلی دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهرستان نجف آباد محسوب می شوند.

نتایج

به منظور پاسخگویی به این فرضیه اول از تحلیل رگرسیون استفاده شد که نتایج نشان داد که عوامل موثر بر شکاف بین نسلی دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهرستان نجف آباد $F=131/43$ در سطح $(P<0/0001)$ تاثیر معناداری دارند. با توجه به مقدار $R^2=0/575$ نیز می توان گفت که سبک زندگی، وسایل ارتباط جمعی، نظام آموزشی، گرایش به اعتقادات دینی و معاشرت با گروه همسالان 57/5 درصد از واریانس شکاف بین نسلی دانش آموزان را توضیح می دهند. هر یک از عوامل سبک زندگی، وسایل ارتباط جمعی، گرایش به اعتقادات دینی، معاشرت با گروه همسالان و نظام آموزشی بر شکاف بین نسلی دانش آموزان دارای اثر مثبت و معنی داری در سطح $(P<0/0001)$ می باشند. بنابراین با توجه به مقدار ضریب رگرسیون استاندارد شده (بتا) می توان گفت که هر یک از عوامل سبک زندگی، وسایل ارتباط جمعی، گرایش به اعتقادات دینی، معاشرت با گروه همسالان و نظام آموزشی به ترتیب بهترین پیش بینی کننده متغیر وابسته (ملاک) یعنی شکاف بین نسلی دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهرستان نجف آباد محسوب می شوند.

مشابه با این یافته ها در تحقیقات کفاشی (1394) و ربانی (1392) به دست آمده است. بررسی و تبیین فرضیه فوق نشان می دهد که شکاف نسلی پدیده ای است که در هر جامعه ای به تناسب تغییرات اجتماعی و فرهنگی، رخ می دهد. برخی صاحب نظران تفاوت های بین نسلی را امری بدیهی و اجتناب ناپذیر می دانند که برای پیشرفت و توسعه مفید است اما در جوامع در حال گذار مانند ایران وضع به گونه دیگری است. نوجوانی و جوانی مرحله ای بسیار دوران ساز، مقدمه بزرگسالی و مرحله ای است که شخصیت آدمی در آن شکل می گیرد. بنابراین، توجه به نیازهای نوجوانان و جوانان با هدف کمک به تأمین آنها و شناخت مشکلات این نسل، کانون همت روان شناسان، فیلسوفان، جامعه شناسان و علمای دین قرار دارد. از سوی دیگر، جوانان بزرگترین سرمایه هر ملتی به شمار می آیند و آینده و سرنوشت کشورها به دست آنهاست. شناخت نیازها و انتظارات نسل جوان و تلاش در جهت تأمین آنها، تلاشی بایسته و درخور توجه است. در خصوص فاصله و شکاف نسلها، در منابع دینی سفارشها و توصیه هایی از حضرات معصومان رسیده است. حضرت علی (ع) در این زمینه، به پدران در خصوص فرزندان چنین سفارش می کند: فرزندان خود را مجبور نسازید که حتماً آداب و رسوم زمان شما یا پدرانتان را فرا گیرند، بلکه شرایط زمان را باید در نظر گرفت. روشن است مراد این است که باید محتوای غنی تربیتی برگرفته از آموزه های دین را در قالب های زیبا و شیوه های نوین به فرزندان آموزش داد. در این عرصه، توجه به اقتضات و نیازهای جدید زمان مهم و تعیین کننده است.

منابع

- نهج البلاغه
- آزاد ارمکی تقی. ۱۳۸۶. جامعه شناسی خانواده های ایرانی، تهران، انتشارات سمت.
- احمدی، آرمان. احیایی، پویان. ۱۳۹۲. بررسی شکاف نسلی و عوامل مرتبط با آن مورد مطالعه: دانش آموزان دوره متوسطه شهرستان سراب. جامعه پژوهی فرهنگی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی سال چهارم، شماره چهارم.
- دادگران، سید محمد. ۱۳۸۵. مبانی ارتباطات جمعی. فیروزه، تهران، چاپ دهم.
- ربانی، علی، محمدزاده یزد، عاطفه. ۱۳۹۲. بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر شکاف نسلی ارزشی بین مادران و دختران با تأکید بر ارزش‌های دینی در شهر مشهد، دوفصلنامه علوم اجتماعی (شماره ۱).
- ساروخانی، باقر. صداقتی فرد، مجتبی. ۱۳۸۸. شکاف نسلی در خانواده ایرانی؛ دیدگاه‌ها و بینش‌ها. پژوهش نامه علوم اجتماعی، شماره ۴.
- سلیمانپور عمران، محبوبه. ۱۳۹۶. مفهوم شناسی پدیده گسست نسلی و راهکارهای تربیتی برون رفت از آن. فصلنامه علمی پژوهشی پژوهشنامه تربیتی. سال دوازدهم. شماره ۵۰. صفحات ۹۶ تا ۹۹.
- شالچی، وحید. ضیاجی، محدثه. ۱۳۹۳. تفاوت های نسلی در سبک زندگی (مطالعه ی موردی: شهروندان منطقه ی ۱ تهران). فصلنامه ی مطالعات توسعه ی اجتماعی- فرهنگی، دوره ی سوم، شماره ی ۱.
- صالحی امیری، رضا. رستمی زوارکی، تیمور. ۱۳۸۹. بررسی تحولات بنیادین فرهنگی در دهه اخیر و تاثیر آن بر بنیان خانواده های شهری. پژوهشکده تحقیقات راهبردی مجمع تشخیص مصلحت نظام، شماره ۷.
- طبسی، محسن. ۱۳۸۸. تاثیر هنر در مناسبات نسلی. فصلنامه فرهنگ و هنر. شماره ۲. ص ۶۳ تا ۷۲.
- علویان، مرتضی. ۱۳۸۸. مروری بر فاصله میان نسل ها، علل و راهکارهای مقابله با آن. فرهنگ پژوهش. سال اول، شماره چهارم.
- علیخانی، علی اکبر. ۱۳۸۲. نگاهی به پدیده گسست نسلیها. تهران. پژوهشکده علوم انسانی و اجتماعی جهاد دانشگاهی.
- کفاشی، مجید. ۱۳۹۴. بررسی عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر شکاف نسلی جوانان شهر تهران، فصلنامه علمی- پژوهشی زن و جامعه دوره ۶، شماره ۲۱، بهار ۱۳۹۴، صفحه ۶۷-۸۶.
- کشتی آرای، نرگس. یوسفی، علیرضا. شهبازی، شهرام. ۱۳۹۲. جست و جو در اینترنت (مفاهیم و روش ها) همراه با آشنایی با پایگاههای اطلاعاتی علمی الکترونیکی، خوراسگان، انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان، چاپ اول، ص ۱. ۲۵۲ صفحه.
- مرکز مطالعات و تحقیقات حوزه نمایندگی ولی فقیه در جهاد کشاورزی. ۱۳۸۶. خانواده، فرصت ها، فراغت ها چالش ها. نشر آموزش کشاورزی. چاپ اول.
- معتمدی، سعید. ۱۳۸۳. شکاف نسلی یا گسست فرهنگی (بررسی شکاف نسلی در ایران). فصلنامه علوم اجتماعی شماره ۲۴.
- موسوی سید علی. ۱۳۹۱. خانواده، شکاف نسلی و رسانه ها. مجله علوم اجتماعی رسانه و خانواده. سال اول. شماره ۴.

Investigating the Factors Affecting the Intergenerational Fragility of Secondary Secondary School Students in Najaf Abad

Atefeh Yousefi

Phd Student, Department of Educational Science, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad
University, Isfahan, Iran

Reza Farashbandi

Phd Student, Department of Philosophy of Education, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad
University, Isfahan, Iran

zahra Sharifi Bolue

Phd Student, Department of Curriculum Planning, Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran,
Iran

Abstract

The purpose of this study was to investigate the factors affecting the intergenerational gap between second grade high school students in Najafabad city. The statistical population of this study was all second-grade students in Najaf Abad city with a total number of 5715 students selected through multi-stage cluster sampling 360 people. The type of this research is purposeful, applied, and in terms of how data is collected, a survey. The data gathering tool in this research is a questionnaire of factors affecting the intergenerational gap Yousefi, Farashband and Sharifi (1396). Reliability of the questionnaire was 0.89 using Cronbach's alpha coefficient. In analyzing data, regression analysis methods were used. Findings showed that each factor of lifestyle, mass media, tendency to religious beliefs, socializing with peers and educational system are the best predictors of the dependent variable, ie, the intergenerational gap between second grade high school students in Najaf Abad city. To be Key words: Lifestyle, Mass Media, Religious Beliefs, Peer Education, Intergenerational Dissertation.